

BURRAS HARTA

ICOMOS Austrālija harta
par kultūrai nozīmīgām vietām

2013

ICOMOS Australia Incorporated

Starptautiskā pieminēkļu un ievērojamu vietu padome

ICOMOS

ICOMOS (Starptautiskā pieminekļu un ievērojamu vietu padome) ir profesionāla nevalstiska organizācija, kas dibināta 1965. gadā, ar galveno mītni Parīzē. ICOMOS darbība primāri ir saistīta ar kultūras mantojuma saglabāšanas filosofiju, terminoloģiju, metodoloģiju un praksi. Tā ir cieši saistīta ar UNESCO, īpaši attiecībā uz savu lomu, kas noteikta 1972. gada Pasaules dabas un kultūras mantojuma konvencijā – kā galvenā UNESCO padomdevēja ar kultūru un Pasaules mantojumu saistītos jautājumos. 11 000 ICOMOS biedru kopums ietver arhitektus, pilsētplānotājus, demogrāfus, arheologus, ģeogrāfus, vēsturniekus, konservatorus, antropologus, zinātniekus, inženierus un kultūras mantojuma pārvaldē strādājošos. Biedri 103 valstīs ir izveidojuši Nacionālās komitejas un piedalās neskaitāmos konservācijas projektos, pētījumos, starpkultūru apmaiņā un sadarbības aktivitātēs. ICOMOS ir arī 27 Starptautiskās zinātniskās komitejas, kas fokusējas uz dažādiem specifiskiem saglabāšanas jomas aspektiem. Ik pa trīs gadiem ICOMOS biedri satiekas ģenerālajā asamblejā.

ICOMOS Austrālija

Austrālijas Nacionālā komiteja dibināta 1976. gadā. Tā ievēl 15 izpilddomkomitejas locekļus, kuri ir atbildīgi par nacionālajām programmām un iesaistīšanos ICOMOS kā starptautiskas organizācijas lēmumos. Tā piedāvā ekspertu padomus pēc ICOMOS pieprasījuma, īpaši sadarbībā ar Pasaules mantojuma komiteju. ICOMOS Austrālija darbojas kā nacionālais un starptautiskais vidutājs starp publiskām iestādēm, institūcijām un indivīdiem, kas iesaistīti kultūrai nozīmīgu vietu izpētē un saglabāšanā. ICOMOS Austrālija biedri piedalās dažādās saglabāšanas aktivitātēs kā vietu apmeklējumā, apmācībās, konferencēs un sanāksmēs.

Burras hartas pārskatīšana

Burras harta pirmoreiz tika pieņemta 1979. gadā Dienvidaustrālijas vēsturiskajā raktuvju pilsētā Burrā. Nelieli grozījumi veikti 1981. un 1988. gadā, nozīmīgākas izmaiņas izdarītas 1999. gadā. Šī hartas versija pieņemta 2013. gada oktobrī pēc pārskatīšanas. Pārskatīšanas process ietvēra Burras hartas 1988. gada vadlīniju aizstāšanu ar Praktiskām piezīmēm, kas atrodamas australia.icomos.org. ICOMOS Austrālija dokumenti tiek periodiski pārskatīti, un mēs būsīm pateicīgi par jebkuriem komentāriem.

Burras hartas citēšana

Pilnā atsauce ir: BURRAS HARTA, ICOMOS Austrālija harta par kultūrai nozīmīgām vietām, 2013. Sākotnējai atsaucei tekstā jābūt kā *ICOMOS Austrālija Burras harta*, 2013 un tālākām atsaucēm saīsinātā formā (*Burras harta*).

© Australia ICOMOS Incorporated 2013

Burras harta sastāv no preambulas, pantiem, skaidrojošām piezīmēm un bloksķēmas. Šī publikācija var tik reproducēta, bet tikai pilnā veidā, ieskaitot vāku un šo lappusi. Maketējums jā saglabā bez izmaiņām. Burras hartu var citēt pa daļām ar attiecīgajām atsaucēm un pateicībām.

Vāka foto: Ian Stapleton.

Australia ICOMOS Incorporated [ARBN 155 731 025]
Sekretariāts: c/o Faculty of Arts
Deakin University
Burwood, VIC 3125
Australia

<http://australia.icomos.org/>

ISBN 0 9578528 4 3

Burras Harta

(ICOMOS Austrālija harta par kultūrai nozīmīgām vietām 2013)

Preambula

Ņemot vērā Starptautisko pieminekļu un ievērojamu vietu konservācijas un restaurācijas hartu (Venēcijā, 1964) un ICOMOS 5. ģenerālasamblejas (Maskavā, 1978) rezolūciju, Burras hartu ICOMOS Austrālija (ICOMOS Austrālijas Nacionālā komiteja) pieņēma 1979. gada 19. augustā Burrā, Dienvidaustrālijā. Hartas grozījumi pieņemti 1981. gada 23. februārī, 1988. gada 23. aprīlī, 1999. gada 26. novembrī un 2013. gada 31. oktobrī.

Burras harta piedāvā vadlīnijas kultūrai nozīmīgu vietu (kultūras mantojuma vietu) saglabāšanai un pārvaldībai un ir balstīta ICOMOS Austrālija biedru zināšanās un pieredzē.

Saglabāšana ir kultūrvēsturiski nozīmīgu vietu pārvaldības neatņemama sastāvdaļa un nepārtraukta atbildība.

Kam harta ir paredzēta?

Harta nosaka labās prakses standartu tiem, kuri sniedz padomu, pieņem lēmumus vai uzsāk darbus kultūrai nozīmīgās vietās, tai skaitā, īpašniekiem, pārvaldniekiem un valdītājiem.

Kā lietot hartu?

Harta jāuztver kā kopums. Daudzi panti ir savstarpēji saistīti. Harta sastāv no:

- Definīcijām. 1. pants;
- Saglabāšanas principiem. 2.–13. pants;
- Saglabāšanas procesiem. 14.–25. pants;
- Saglabāšanas prakses. 26.–34. pants;
- Burras hartas procesu blokshēmas.

Pamatkoncepti ir iekļauti sadaļā ar saglabāšanas principiem, kas tālāk attīstīti sadaļās par saglabāšanas procesiem un labo praksi. Blokshēma skaidro Burras hartas procesu (6. pants) un ir hartas

neatņemama sastāvdaļa. Arī skaidrojošās piezīmes veido hartas daļu. Harta ir pašpietiekama, bet tās izmantošanas aspekti un veidi ir skaidroti gan ICOMOS Austrālija praktiskajās piezīmēs, gan Ilustrētajā Burras hartā, kā arī citos vadlīniju dokumentos, kas pieejami ICOMOS Austrālija Interneta vietnē: australia.icomos.org.

Uz kādām vietām harta attiecas?

Harta var tikt attiecināta uz visām kultūrai nozīmīgām vietām, tai skaitā, uz dabas, pamatiedzīvotāju vai vēsturiskām vietām ar kultūras vērtību. Tāpat to var attiecināt uz citu organizāciju izvirzītajiem standartiem. Piemēram, Austrālijas Dabas mantojuma hartu, "Vispirms pajautā: ceļvedis, lai respektētu pamatiedzīvotāju mantojuma vietas un vērtības" un "Nozīme 2.0: ceļvedis kolekciju nozīmības noteikšanai". Tāpat tā var tikt attiecināta uz nacionālām un starptautiskām hartām un citiem doktrināliem tekstiem. Skatīt australia.icomos.org.

Kādēļ saglabāt?

Kultūrai nozīmīgas vietas bagātina cilvēka dzīvi, bieži nodrošinot dziļu un iedvesmojošu saikni ar kopienai vai ainavu, pagātni un dzīvo pieredzi. Tās ir vēstures liecības, svarīgas, lai izteiktu Austrālijas identitāti un pieredzi. Kultūrai nozīmīgas vietas atspoguļo mūsu kopienai daudzveidību, stāstot mums par to, kas mēs esam, un par pagātni, kas veidojusi mūs un Austrālijas ainavu. Tās ir neaizstājamas un dārgas. Šīs kultūrai nozīmīgās vietas jā saglabā tagadnes un nākotnes paaudzēm saskaņā ar vienlīdzības starp paaudzēm principu.

Burras harta aizstāv piesardzīgu pieeju pārmaiņām: darīt tikai nepieciešamo, lai rūpētos par vietu un to padarītu izmantojamu, bet izmainīt, cik maz vien iespējams, lai saglabātu tās kultūras nozīmīgumu.

1. pants. Definīcijas

Atbilstoši hartas mērķim:

- 1.1 *Vieta* nozīmē ģeogrāfiski noteiktu platību. Tā var ietvert elementus, objektus, telpas un skatus. Vietai var būt materiālas un nemateriālas dimensijas.
- 1.2 *Kultūras nozīmīgums* nozīmē pagātnes, tagadnes un nākotnes paaudžu estētiskās, vēsturiskās, zinātniskās, sociālās vai garīgās vērtības.

Kultūras nozīmīgums ir ietverts pašā vietā, tās struktūrā, apkārtnē, izmantošanā, asociācijās, nozīmēs, dokumentācijā, saistītās vietās un objektos.

Dažādiem indivīdiem un grupām var būt vesels vērtību diapazons attiecībā uz vietām.
- 1.3 *Struktūra* nozīmē visu *vietas* fizisko materiālu, ieskaitot tās elementus, aprīkojumu, saturu un objektus.
- 1.4 *Saglabāšana* nozīmē visus procesus, lai rūpētos par vietu, kā arī lai nosargātu vietas *kultūras nozīmīgumu*.
- 1.5 *Uzturēšana* nozīmē nepārtrauktas aizsargājošas rūpes par vietu un tās *apkārtni*.

Uzturēšana jānodala no labošanas, kas ietver *restaurāciju* un *rekonstrukciju*.
- 1.6 *Aizsardzība* nozīmē uzturēt vietu tās esošajā stāvoklī, attālinot tās tālāku pasliktināšanos.
- 1.7 *Restaurācija* nozīmē atgriezt vietu noteiktā iepriekšējā stāvoklī, likvidējot uzslāņojumus vai no jauna apvienojot esošos elementus bez jauna materiāla izmantošanas.
- 1.8 *Rekonstrukcija* nozīmē atgriezt vietu noteiktā iepriekšējā stāvoklī, un no restaurācijas atšķiras ar jaunu materiālu izmantošanu.
- 1.9 *Pielāgošana* nozīmē mainīt vietu, lai pielāgotu esošajai izmantošanai vai jaunai funkcijai.
- 1.10 *Izmantošana* nozīmē *vietas* funkcijas, ieskaitot aktivitātes, kā arī tradicionālās un ierastās prakses, kas notiek pašā *vietā* vai ir no tās atkarīgas.

Skaidrojošās piezīmes

Vieta ir plašs tvērums, un ietver dabas un kultūras raksturlielumus. Vieta var būt gan liela, gan maza: piemēram, memoriāls, koks, atsevišķa būve vai ēku grupa, vēsturiska notikuma vieta, pilsēttelpa vai pilsēta, kultūrvēsturiska ainava, dārzs, industriāla teritorija, kuģa vraks, vieta ar *in situ* liecībām, akmens veidojums, ceļš vai ceļojuma maršruts, kopienas satikšanās vieta, vieta ar garīgu vai reliģisku saistību.

Kultūras nozīmīguma sinonīms ir kultūras mantojuma nozīmīgums un kultūras mantojuma vērtība. Kultūras nozīmība var mainīties, laukumā, un atkarībā no lietojuma. Kultūras nozīmības izpratne var mainīties līdz ar jaunas informācijas iegūšanu.

Struktūra ietver ēku interjerus un pazemes atliekas, kā arī izrakumu materiālu.

Arī vietas dabas elementiem var būt izveidojums. Piemēram, klintīm, kas simbolizē Sapņojuma (*Dreaming*) vietu Austrālijā.

Izveidojums var definēt telpas un skatus, kas veido vietas nozīmīgumu.

Skat. arī 14. pantu.

Aizsargājošas aprūpes piemēri ir:

- uzturēšana – regulāra pārbaude un vietas tīrīšana, tai skaitā, pļaušana un atzarošana dārzā;
- labošana ar restaurācijas elementiem – atvieto izkustējušos vai nobīdījušos struktūras elementus oriģinālajā vietā, piemēram, atvienojušos ēkas jumta noteku vai izkustējušos akmeņu atvietošana bora akmens apļos;
- labošana ar rekonstrukcijas elementiem – aizvietot sairusu struktūras elementu ar jaunu.

Ir atzīts, ka visas vietas un to elementi ar laiku mainās dažādās pakāpēs.

Jauns materiāls var ietvert arī otreizēji pārstrādātu (izmantotu) materiālu, kas izglābts citās vietās. Tas nedrīkst radīt kaitējumu citām kultūrai nozīmīgām vietām.

Izmantošana ietver, piemēram, kultūras praksi, kas parasti tiek saistīta ar pamatiedzīvotājiem kā ceremonijas, medības un zvejniecība, vai arī sniedz papildījumu tradicionālajiem pienākumiem. Pieejamības nodrošināšana arī var būt izmantošana.

Panti

- 1.11 *Atbilstoša izmantošana* nozīmē tādu izmantošanu, kas respektē *vietas kultūras nozīmīgumu*. Tādai izmantošanai nav vai ir minimāla ietekme uz *kultūras nozīmīgumu*.
- 1.12 *Apkārtējā vide* nozīmē tuvāku un plašāku vidi, kurā atrodas *vieta*, un kas ir daļa / vai dod ieguldījumu *vietas kultūras nozīmīgumā* un īpašajā raksturā.
- 1.13 *Saistīta vieta* nozīmē vietu, kas sniedz ieguldījumu citas *vietas kultūras nozīmīgumā*.
- 1.14 *Saistīts objekts* nozīmē objektu, kas sniedz ieguldījumu *vietas kultūras nozīmīgumā*, bet neatrodas pašā vietā.
- 1.15 *Asociācijas* nozīmē saiknes, kas eksistē starp cilvēkiem un *vietu*.
- 1.16 *Nozīmes* apzīmē to, ko *vieta* nozīmē, norāda, atgādina vai izsaka cilvēkiem.
- 1.17 *Interpretācija* nozīmē visus veidus, kā tiek pasniegts *vietas kultūras nozīmīgums*.

Skaidrojošās piezīmes

Apkārtējā vide var ietvert: struktūras, telpas, zemi, ūdeni un debesis; vizuāli uztveramā apkārtējā vide ietver skatus uz un no vietas un gar kultūras ceļu; citus sensoros aspektus kā smaržas un skaņas. Apkārtējā vide var ietvert arī vēsturiskas un mūsdienu attiecības kā izmantošanu un aktivitātes, sociālas un garīgas prakses, kā arī gan materiālas, gan nemateriālas attiecības ar citām vietām.

Objekts pašā vietā ir iekļauts vietas definīcijā, un var sniegt un var arī nesniegt pienesumu tās kultūras nozīmīgumam.

Asociācijas var iekļaut sociālas vai garīgas vērtības un kultūrvēsturisku atbildību par vietu.

Nozīme kopumā saistīta ar nemateriālo dimensiju, piemēram, simboliskām īpašībām un atmiņām.

Interpretācija var būt vietas struktūras apkopes veidu kombinēšana (piemēram, uzturēšana, restaurācija, rekonstrukcija); vietas izmantošana un aktivitātes; un skaidrojoša materiāla lietojums.

Saglabāšanas principi

2. pants. Saglabāšana un pārvaldība

- 2.1 *Kultūrai nozīmīgas vietas* ir jāsaglabā.
- 2.2 *Saglabāšanas mērķis* ir saglabāt vietas *kultūras nozīmīgumu*.
- 2.3 *Saglabāšana* ir *kultūrai nozīmīgu vietu* labas pārvaldības neatņemama sastāvdaļa.
- 2.4 *Kultūrai nozīmīgas vietas* ir jāaizsargā un tās nedrīkst apdraudēt vai pamest ievainojamā stāvoklī.

3. pants. Piesardzīga pieeja

- 3.1 *Saglabāšana* balstās cieņā pret esošo *struktūru, izmantošanu, asociācijām un nozīmēm*. Tā prasa piesardzīgu pieeju pārmaiņām – tikai tik, cik nepieciešams, un cik maz vien iespējams.
- 3.2 Pārmaiņas *vietā* nedrīkst izkropļot fiziskās vai citas liecības, ko tā sniedz, kā arī nedrīkst balstīties minējumos.

Piebūvju, pārveidojumu un iepriekšējās apkopes pēdas vietas struktūrā ir tās vēstures un izmantošanas liecības, kas var būt tās nozīmīguma daļa. Saglabāšanas pasākumiem ir jāpavada, nevis jātraucē to izpratne.

4. pants. Zināšanas, prasmes un paņēmieni

- 4.1 *Saglabāšanai* jāizmanto visas *vietas* izpētei un aprūpei noderīgās zināšanas, prasmes un disciplīnas.

Panti

- 4.2 *Saglabājot nozīmīgas struktūras, priekšroka ir tradicionāliem paņēmieniem un materiāliem. Atsevišķos gadījumos var tikt izmantoti mūsdienu paņēmieni un materiāli, ja tie piedāvā būtiskus saglabāšanas ieguvumus.*

5. pants. Vērtības

- 5.1 *Vietas saglabāšanai jāidentificē un jāņem vērā visi kultūras un dabas nozīmības aspekti, nepamatoti neizceļot vienu vērtību pār citām.*
- 5.2 *Kultūras nozīmīguma relatīvais novērtējums var novest pie atšķirīgiem saglabāšanas pasākumiem vietā.*

6. pants. Burras hartas process

- 6.1 *Vietas kultūras nozīmīgumu un citus tās nākotni ietekmējošus jautājumus vislabāk var izprast, pirms lēmumu pieņemšanas secīgi vācot un analizējot informāciju. Kultūras nozīmīguma izpratne ir primāra, tai seko attīstības politika un visbeidzot vietas pārvaldība atbilstoši politikai. Tas ir Burras hartas process.*
- 6.2 *Vietas pārvaldības politikai jābalstās kultūras nozīmīguma izpratnē.*
- 6.3 *Politikas izstrādē jāņem vērā arī citi faktori, kas ietekmē vietas nākotni, piemēram, īpašnieka vajadzības, resursi, ārēji ierobežojumi un vietas fiziskais stāvoklis.*
- 6.4 *Lai izstrādātu efektīvu politiku, ir jāizvērtē dažādi kultūras nozīmīguma saglabāšanas veidi un ietekmējošie faktori.*
- 6.5 *Apstākļu izmaiņas, jauna informācija vai perspektīvas var prasīt Burras hartas procesa daļēju vai pilnīgu atkārtotānu.*

7. pants Izmantošana

- 7.1 *Ja vietas izmantošana veido tās kultūras nozīmīgumu, tā jā saglabā.*
- 7.2 *Vietai ir jābūt atbilstošai izmantošanai.*

Skaidrojošās piezīmes

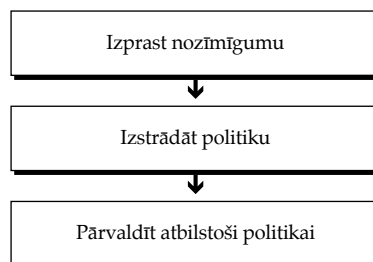
Mūsdienu materiālu un paņēmieni lietojumam ir jābūt stingri zinātniski pamatotam vai apstiprinātam pieredzē.

Nozīmīgu dabas vietu saglabāšana ir skaidrota Austrālijas Dabas mantojuma hartā. Šī harta definē dabas vērtības – ekosistēmas, biodaudzveidību un ģeodaudzveidību – kā nozīmīgas tagadnes un nākotnes paaudzēm, ņemot vērā to zinātnisko, sociālo, estētisko un dzīvības atbalsta vērtību. Dažās kultūrās dabas un kultūras vērtības ir nedalāmas.

Ir nepieciešama piesardzīga attieksme, jo izpratne par vietas kultūras nozīmīgumu var mainīties.

Šo pantu nedrīkst izmantot, lai attaisnotu darbības, kas nesaglabā vietas kultūras nozīmīgumu.

Burras hartas process jeb izpētes, lēmumu un darbību secība ir ilustrēta zemāk un vēl detalizētāk pavadošajā blokshēmā, kas uzskatāma par hartas sastāvdaļu.

Izvērtētās iespējas var ietvert arī virkni dažādu vietas funkciju un pārmaiņu (pielāgošanu ieskaitot).

Politikai ir jāidentificē izmantošana vai izmantošanu kombinācija, kā arī ierobežojumi izmantošanā, lai saglabātu vietas kultūras nozīmīgumu. Jaunai vietas izmantošanai jāietver minimālas izmaiņas nozīmīgā struktūrā un izmantošanā; jārespektē asociācijas un nozīmes; kur tas ir piemērots, jāturpina aktivitātes un prakses, kas dod ieguldījumu vietas kultūras nozīmīgumā.

Panti

8. pants. Apkārtējā vide

Saglabāšana pieprasa arī atbilstošas apkārtējās vides uzturēšanu. Tas ietver gan vizuāli uztveramās vides, gan sensorās vides saglabāšanu, kā arī garīgo un citu kultūras attiecību saglabāšanu, kas dod pienesumu *vietas kultūras nozīmīgumam*. Jauna būvniecība, nojaukšana, iejaukšanās vai citas izmaiņas, kas var nelabvēlīgi ietekmēt apkārtējo vidi, nav pieļaujamas.

9. pants. Novietne.

- 9.1 *Vietas* fiziskā novietne ir tās *kultūras nozīmīguma* daļa. Ēka, darbs vai cits vietas elements jā saglabā vēsturiskajā novietnē. Pārvietošana kopumā nav atbalstāma, izņemot, ja tā ir praktiski vienīgā iespēja, kas nodrošina vietas izdzīvošanu.
- 9.2 Dažas ēkas, darbi un citi vietas elementi ir radīti, lai būtu mobili vai jau bijuši vēsturiski pārvietoti. Ar nosacījumu, ka šīm ēkām, darbiem un citiem elementiem nav izveidojusies nozīmīga saikne ar pašreizējo novietni, pārvietošana ir iespējama.
- 9.3 Ja kāda ēka, darbs vai cits elements ir pārvietots, tam jābūt novietotam atbilstošā novietnē un jābūt piešķirtai atbilstošai *izmantošanai*. Šāda darbība nekādā veidā nedrīkst kaitēt *kultūrai nozīmīgai vietai*.

10. pants. Saturs.

Saturu, konstrukcijas un objektus, kas veido *vietas kultūras nozīmīgumu*, jā saglabā uz vietas. To likvidešana nav pieļaujama, izņemot: ja tas ir vienīgais veids, kā nodrošināt to drošību un saglabāšanu; īslaicīgi, lai apkoptu vai nodotu izstādīšanai; kultūras iezīmju dēļ; veselībai un drošībai; vai arī lai aizsargātu pašu *vietu*. Tāds saturs, konstrukcijas un objekti jā atgriež, kad vien apstākļi to atļauj un ja tas ir pieņemami no kultūras viedokļa.

11. pants. Saistītas vietas un objekti

Ir jā saglaba pienesums, ko *saistītas vietas un objekti* dod *vietas kultūras nozīmīgumam*.

12. pants. Līdzdalība

Saglabāšana, interpretācija un vietas pārvaldība jā nodrošina tā, lai tajā piedalītos cilvēki, kam ar vietu saistās nozīmīgas *asociācijas* un kas tai piešķirusi *nozīmi*, vai kuriem ir sociāla, garīga vai cita kultūrvēsturiska atbildība par *vietu*.

13. pants. Kultūras vērtību līdzaspastāvēšana

Kultūras vērtību līdzaspastāvēšanai ir vienmēr jābūt atzītai, respektētai un iedrošinātai. Tas ir īpaši svarīgi gadījumos, kad tās konfliktē.

Skaidrojošās piezīmes

Apkārtējā vide ir izskaidrota 1.12. pantā.

Piemēram, kāda *vietas* objekta vai elementa repatriācija (atgriešana) var būt nozīmīga pamatiedzīvotāju kultūrai, un var būt būtiska *vietas kultūras nozīmīguma* saglabāšanai.

28. pants nosaka apstākļus, kādos nozīmīga struktūra var tikt traucēta, piemēram, arheoloģisko izrakumu laikā.

33. pants risina nozīmīgu struktūru aizvākšanu no *vietas*.

Dažām vietām konfliktējošas kultūras vērtības var ietekmēt politikas izstrādi un pārvaldības lēmumus. 13. pantā termins "kultūras vērtības" attiecināts uz tām pārliecībām, kas ir svarīgas kādai kultūrvēsturiskai grupai, ieskaitot, bet ne limitējot politiskās, reliģiskās, garīgās un morālās pārliecības. Termins ir plašāks nekā vērtības, kas asociējas ar kultūras nozīmīgumu.

Saglabāšanas procesi

14. pants. Saglabāšanas procesi

Saglabāšana, atkarībā no apstākļiem, var ietvert sekojošus procesus: izmantošanas saglabāšana vai atjaunošana; asociāciju un nozīmju saglabāšana; uzturēšana, aizsardzība, restaurācija, rekonstrukcija, pielāgošana un interpretācija; un var ietvert kombināciju no vairāk kā viena no šiem procesiem. Saglabāšana var ietvert arī pienesuma saglabāšanu, ko sniedz saistītas vietas un objekti, kas veido vietas kultūras nozīmīgumu.

15. pants. Pārmaiņas.

- 15.1 Pārmaiņas var būt nepieciešamas, lai saglabātu kultūras nozīmīgumu, bet tās ir nevēlamas, ja to samazina. Pārmaiņu apjomu vietā vai tās izmantojumā jānosaka pēc vietas kultūras nozīmīguma un atbilstoši interpretācijai.
- 15.2 Pārmaiņām, kas samazina kultūras nozīmīgumu, jābūt atgriezeniskām un jāatjauno iepriekšējais stāvoklis, tiklīdz apstākļi to pieļauj.
- 15.3 Vietai nozīmīgas struktūras nojaukšana kopumā nav atbalstāma. Tomēr atsevišķos gadījumos neliela apjoma nojaukšana var būt kā saglabāšanas daļa. Nozīmīga nodemontēta struktūra jāatvieto, tiklīdz apstākļi to ļauj.
- 15.4 Vietas kultūras nozīmīguma devums visos aspektos ir jārespektē. Ja vietā ir dažādu periodu struktūras, izmantošana, asociācijas vai nozīmes, vai kultūras nozīmīgumam ir dažādi aspekti, viena perioda vai aspekta izcelšana vai interpretācija uz citu rēķina var tikt attaisnota tikai tad, ja tas, kas ir atstāts āpusē, aizvākts vai pazemināts, ir ar mazāku kultūras nozīmīgumu, savukārt, tas, kas tiek izcelts vai interpretēts, ir ar daudz lielāku kultūras nozīmīgumu.

16. pants. Uzturēšana

Uzturēšana ir saglabāšanas pamatā. Uzturēšana ir jāveic tur, kur struktūras ir ar kultūras nozīmīgumu, un to uzturēšana ir nepieciešama, lai saglabātu šo nozīmīgumu.

17. pants. Aizsardzība

Aizsardzība ir nepieciešama gadījumos, kad esošā struktūra vai tās stāvoklis veido kultūras nozīmīguma liecību, vai arī gadījumos, kad liecības ir nepietiekamas, lai pieļautu citus saglabāšanas procesus.

Skaidrojošās piezīmes

Saglabāšana parasti cenšas palēlināt nolietošanos, ja vien vietas nozīmīgums nediktē citādu pieeju. Ir iespējams, ka, lai saglabātu, nav nepieciešama nekāda darbība.

Ja ir paredzētas pārmaiņas, ieskaitot pagaidu izmantošanu, ir jāizvērtē visas iespējas, lai atrastu to, kas vismazāk ietekmē kultūras nozīmīgumu. Pārmaiņas ir pieņemamas, ja atspoguļo kultūras nozīmju maiņu vai vietas paradumus, tomēr vienmēr ir jāņem vērā vietas nozīmīgums.

Atgriezeniskām pārmaiņām jābūt īslaicīgām. Neatgriezeniskas pārmaiņas var tikt izmantotas tikai kā pēdējā iespēja un neparedzot to saglabāšanu nākotnē.

Vietas uzturēšana var būt svarīga, lai papildītu kādas pamatiedzīvotāju kopienas vai citas kultūras grupas tradicionālos likumus un ierāžas.

Aizsardzība aizsargā struktūru, nenoslēpjot tās konstrukciju un izmantošanu. Procesu jāizmanto vienmēr:

- ja struktūras liecības ir ar tādu nozīmīgumu, ka nevar tikt pārveidotas;
- ja izpēte bijusi nepietiekama, lai pieņemtu politiskus lēmumus saskaņā ar 26. un 28. pantu.

Jauni darbi (piemēram, stabilizācija) var tikt izmantoti kopā ar konservāciju, ja to mērķis ir struktūras fiziska aizsardzība un ja tie ir savienojami ar 22. pantā noteikto.

Panti

18. pants. Restaurācija un rekonstrukcija

Restaurācijai un rekonstrukcijai ir jāatsedz vietas kultūrai nozīmīgi aspekti.

19. pants. Restaurācija

Restaurācija ir pieņemama tikai tad, ja ir pietiekami liecību par struktūras iepriekšējo stāvokli.

20. pants. Rekonstrukcija.

20.1 *Rekonstrukcija ir pieņemama tikai tad, ja vieta ir nepilnīga bojājumu vai pārveidojumu dēļ, un tikai tad, ja ir pietiekami liecību, lai atdarinātu struktūras iepriekšējo stāvokli. Dažos gadījumos rekonstrukcija var būt pieņemama kā daļa no izmantošanas vai ieražas, kas saglabā vietas kultūras nozīmīgumu.*

20.2 *Rekonstrukcijai ir jābūt identificējamai tuvumā vai caur papildus interpretāciju.*

21. pants. Pielāgošana

21.1 *Pielāgošana ir pieņemama tikai tur, kur tai ir minimāla ietekme uz vietas kultūras nozīmīgumu.*

21.2 *Pielāgošanai jāizraisa minimālas pārmaiņas nozīmīgā struktūrā, kas ieviestas tikai pēc vairāku alternatīvu izvērtēšanas.*

22. pants Jauni darbi

22.1 *Jauni darbi kā piebūves vai citas vietas izmaiņas var būt pieļaujamas, ja tās ciena un neizkropļo vai neaizēno vietas kultūras nozīmīgumu, vai arī neatņem kaut ko no tās interpretācijas un novērtējuma.*

22.2 *Jauniem darbiem pašiem par sevi ir jābūt viegli identificējamiem, bet tiem jāciena vietas kultūras nozīmīgums, minimāli to ietekmējot.*

23. pants. Izmantošanas saglabāšana vai atjaunošana.

Nozīmīgas izmantošanas saglabāšana, modificēšana vai atjaunošana ir pieņemama un pat vēlama saglabāšanas forma.

24. pants. Asociāciju un nozīmju saglabāšana.

24.1 *Nozīmīgas asociācijas starp cilvēkiem un vietu ir jāciena, jāzaglabā un tās nedrīkst iznīcināt. Šo asociāciju interpretācijas, atceres un atzīmēšanas iespējas ir jāpēta un jāievieš.*

24.2 *Svarīgas vietas nozīmes, tai skaitā garīgās vērtības, ir jāciena. Šo nozīmju turpināšanās vai atdzimšanas iespējas ir jāpēta un jāievieš.*

Skaidrojošās piezīmes

Vietas ar sociālu vai garīgu vērtību var pieprasīt rekonstrukciju, pat ja ļoti maz ir no tām saglabāties (piemēram, tikai ēkas pamati vai koku celmi pēc ugunsgrēka, plūdiem vai vētras). Tomēr prasība pēc pietiekamām liecībām, lai atdarinātu iepriekšējo stāvokli, paliek spēkā.

Pielāgošana var ietvert papildinājumus vietā, jaunu pakalpojumu ieviešanu vai jaunu izmantošanu, kā arī pārmaiņas ar mērķi aizsargāt vietu. Vietas pielāgošana jaunai izmantošanai visbiežāk tiek dēvēta par "pielāgotu atkārtotu izmantošanu" un jāskata 7.2. panta kontekstā.

Jauniem darbiem jāciena vietas nozīmīgums, pievēršot uzmanību tās novietnei, apjomam, formai, mērogam, raksturam, krāsai, tekstūrai un materiālam. No imitācijām pārsvarā jāizvairās.

Jauniem darbiem jāsauc ar 3., 5., 8., 15., 21. un 22.1. pantā noteikto.

Tas var prasīt izmaiņas nozīmīgās struktūrās, bet no tā jācenšas izvairīties. Dažos gadījumos, lai turpinātu nozīmīgu izmantošanu, aktivitātes un ieražas var pieprasīt būtiskus jaunus darbus.

Daudzām vietām asociācijas būs saistītas ar izmantošanas aspektiem, tai skaitā aktivitātēm un ieražām. Dažas asociācijas un nozīmes var nebūt acīmredzmas un prasīs papildus izpēti.

25. pants Interpretācija

Daudzu vietu *kultūras nozīmīgums* nav viegli atpazīstams, un to palīdz izskaidrot *interpretācija*. Interpretācijai ir jāveicina izpratne un iesaistīšanās, un jābūt pieņemamai no kultūras viedokļa.

Saglabāšanas prakse

26. pants Burras hartas procesa izmantošana

- 26.1 Pirms uzsākt darbu ar vietu, ir jāveic izpēte, lai to izprastu, un tai jāietver fiziskā, dokumentu, mutvārdu un citu liecību analīze, balstoties atbilstošās zināšanās, prasmēs un disciplīnās.
- 26.2 Rakstiskam *vietas kultūras nozīmīguma* apliecinājumam un *vietas politikai* ir jābūt sagatavotai, apstiprinātai kopā ar atbilstošām liecībām. *Nozīmīguma apliecinājumam* un *politikai* ir jābūt ietvertai *vietas pārvaldības plānā*.
- 26.3 Grupām un indivīdiem ar *asociācijām* par *vietu*, kā arī tiem, kas iesaistīti tās pārvaldībā, jādod iespēja sniegt ieguldījumu un piedalīties *vietas kultūras nozīmīguma* identificēšanā un izpratnē. Tiem arī jādod iespēja piedalīties tās saglabāšanā un pārvaldībā, kur tas ir pieņemami.
- 26.4 *Vietas kultūras nozīmīguma* apliecinājumu un politiku ir periodiski jāpārskata, kā arī jāuzrauga pasākumi un to sekas, lai nodrošinātu ilgstošu piemērotību un efektivitāti.

27. pants. Pārvaldīt pārmaiņas

- 27.1 Piedāvato pārmaiņu, tai skaitā pagaidu, ietekme uz *vietas kultūras nozīmīgumu* jāizvērtē, atsaucoties uz *nozīmīguma apliecinājumu* un *vietas pārvaldības politiku*. Piedāvātās pārmaiņas var būt nepieciešamība mainīt, lai labāk saglabātu *kultūras nozīmīgumu*.
- 27.2 Esošā *struktūra, izmantošana, asociācijas* un *nozīme* ir atbilstoši jāfiksē pirms un pēc jebkurām pārmaiņām, kas veiktas vietā.

28. pants. Struktūras izjaukšana.

- 28.1 *Nozīmīgas struktūras izjaukšana* izpētes vai liecību iegūšanas nolūkā, ir jāminimalizē. *Vietas izpēte, izjaucot struktūru*, tai skaitā arheoloģiskie izrakumi, veicami tikai, lai iegūtu būtiskus datus lēmumu pieņemšanai par *vietas saglabāšanu* vai arī lai iegūtu *nozīmīgas liecības*, kas gatavojas izzust vai kļuvušas nepieejamas.

Skaidrojošās piezīmes

Dažos apstākļos jebkura interpretācijas foma var būt nepieņemama no kultūras viedokļa.

Izpētes rezultāti jāuztur aktuāli, regulāri jāpārskata un, ja nepieciešams, jāmaina.

Politikai ir jāapskata visi saistītie jautājumi, piem., izmantošana, interpretācija, pārvaldība un pārmaiņas. Pārvaldības plāns ir noderīgs dokuments, kurā fiksēt Burras hartas procesu, t.i., kultūrai nozīmīgas vietas plānošanas un pārvaldības soļi (6.1. pants un blokhēma). Tādus plānus bieži dēvē par saglabāšanas pārvaldības plāniem un citādi. Tāpat pārvaldības plāns var risināt arī citus ar vietas pārvaldību saistītus jautājumus.

Veiktie pasākumi jāuzrauga, ja nu gadījumā tiem ir neparedzētas sekas.

Panti

28.2 *Vietas* izpēte, kas pieprasa tās *struktūras* izjaukšanu, izņemot vajadzību lēmumu pieņemšanai, var būt pieņemama, ja tā saskan ar *vietas* politiku. Tādai izpētei jābalstās nopietnos zinātniskās pētniecības jautājumos, kam ir potenciāls būtiski papildināt zināšanas, kā arī, ja tie nevar tikt atbildēti citādi, vienlaicīgi minimalizējot *vietas* nozīmīgas *struktūras* izjaukšanu.

29. pants. Atbildība

Ir jābūt zināmiem indivīdiem un organizācijām, kas atbildīgi par pārvaldību un lēmumpieņemšanu, kā arī jābūt specifiskai atbildības sadalei par katru lēmumu.

30. pants. Vadība, uzraudzība un īstenošana.

Visās stadijās jābūt kompetentai vadībai un uzraudzībai, un jebkuras izmaiņas jāīsteno cilvēkiem ar atbilstošām zināšanām un prasmēm.

31. pants. Pierakstu veikšana

Īstenojot politiku vai plānojot *vietu*, var atklāties jaunas liecības. Var parādīties jauni faktori, kas prasa jaunus lēmumus. Ir jāveic pieraksti par jaunām liecībām un papildus lēmumiem.

32. pants. Dokumentācija.

- 32.1 Dokumentācija, kas saistās ar *vietas saglabāšanu*, ir jāievieto pastāvīgā arhīvā, un tai jābūt publiski pieejamai, kā arī drošības un privātuma subjektam, un tur, kur tas ir pieņemami no kultūras viedokļa.
- 32.2 Dokumentācija par *vietas* vēsturi ir jāaizsargā un jāpadara publiski pieejama, kā arī tai jābūt drošības un privātuma subjektam, un tur, kur tas ir pieņemami no kultūras viedokļa.

33. pants. Demontētas struktūras.

Nozīmīgas *struktūras*, kas ir demontētas no *vietas*, ieskaitot saturu, konstrukcijas un objektus, ir jākatalogizē un jāaizsargā, atbilstoši to kultūras nozīmīgumam. Kur tas ir iespējams un pieņemams no kultūras viedokļa, demontētās nozīmīgās *struktūras*, ieskaitot saturu, konstrukcijas un objektus, ir jāsaglabā vietā.

34. pants. Resursi.

Saglabāšanai ir jāpiešķir atbilstoši resursi.

Vārdi itālikā ir definēti 1. pantā.

Skaidrojošās piezīmes

Jauniem lēmumiem jārespektē *vietas kultūras nozīmīgumus* un pēc iespējas mazāk tas jāietekmē.

Laba *saglabāšana* bieži prasa maz darba un var būt lēta.

Burras hartas process

Kultūrai nozīmīgas vietas plānošanas un pārvaldības soļi

Burras harta ir jāuztver kā vienots veselums. Atslēgas panti, kas atbilst katram solim, ir norādīti blokos.

6. pants sniedz Burras hartas procesa kopsavilkumu

